

E 3. 27

Q

DE BELLO
ADVERSUS MOSCHOS
AD EQVITES POLONOS
ORATIO.
DCC

Sermone simplici, animo in Rem,
publicam optimo.

POSNANIÆ
MELchior NERINGK excudebat. ANNO
1578.

18

I N S T E M M A
ILLVSTRIVM AC GENE-
ROSORVM DOMINORVM, D. STANI-
SLAI A GORCA PALATINI POSN: &c.
ANDREAE CASTELLANI MIE-
DIRECENSIS &c.

IN Patriam Comites dūm surgere bella viderent
In cymbam velut, fluctibus vnda ruit:
Protinus hostiles pacārunt Marte, procellas
Dantes in celerem, millia multa fugam.
Hoc ideò Puppis præclaro stemmate fulgent
Ast virtus, Procerum, tollit ad astra caput.
IO: RAdosij Posit:

ILLVSTRIBVS
ET MAGNIFICIS DOMINIS
COMITIBVS A GORCA, STANI-
SLAOPALATINO POSNANIEN: &c.
ANDREAE CASTELLANO MIEDI-
RECENSI &c. FRATRIBVS GER-
MANIS, PATRONIS SVIS CO-
LENDISSIMIS.

XXX

Franciscus Goslawy de Nadarice
S. P. D.

VM MVLTA SINT IN FAMI-
lia vestra præclara virtutis ornamenta,
ijsq; orti maioribus sitis, qui non solum
legum, libertatisq; publicæ acres custo-
des & defensores fuere, sed etiam prudẽ-
ter consulendo, iustẽ sancteq; decernen-
do, salutem, & dignitatem, Regni Poloniae constanter tu-
tati sunt, & cum summa laude conseruârunt. Quorum Pa-
ter ex hac prouincia educto contra Moscos milite, belloq;
feliciter confecto, pace parta, amplissimi, & laudatissimi,
auus item sapientis, & grauissimi Senatoris regni officio de-
functus, rerum à se in toga summo vbiq; iudicio gestarum
immortalem gloriam sequuturis reliquit. Horum virtutẽ
& conseruandæ Reipub. studium, cum vos æmulari perspe-
ctum habeam, visum est mihi hanc lucubrationem de bel-
lo Moscouitico rudi stylo scriptam sub nominis vestri pa-
tronicinio

A ij

procinio in lucem edere, non veluti calcar eutrētibus ad-
diturus, sed studij obseruantia meæ erga incl'ytam familiã
vestram, qualecunq; iudicium declaraturus. Et si incultæ
orationis pudet, tũ quoties ego vos magnos oratores de
Repub. disputantes mente recolo, istæ ieiunæ cartæ forde-
re mihi videntur: Attamen ne ea quæ amor Patriæ extor-
sit, suppressisse prorsus videar, tanquam vela ventis com-
mittenda duxi, illud à Deo immortalis supplex præcatus,
vt proximis hisce Comitijs, quæ præcipuè belli Moscoui-
tici causa, Vvarssouia indicta sunt: mentes vestras Spiritu
sancto suo regat, quò Respub. contra crudeles Moschos, &
immanes Scythas, dubia pace cum Turcis existente,
vigilando, benè consulendo, & fortiter agendo
protecta, & tanquam nauis, in maximis
fluctibus, vobis hortatoribus
in portum deduci
possit.

¶

DE BELLO ADVER
SVS MOSCHOS AD EQVITES
POLONOS ORATIO.

1000

 MNIS RESPVBLICA LEGVM
æquitate, & armorū vi, ac defen-
sione, consistit, augetur & conser-
uatur. Leges id præstant, vt quisq;
quod suum est quietè possideat, &
pro arbitrio & voluntate, absq; inuidia re sua vta-
tur. Atq; hæc quidem (nonnullis emendatis) si ad
æquabilem exequutionem deducātur, nihil est no-
bis domi, ad benè beateq; viuendum, defuturum.
Armis autem ciues, & socij, ab iniuria, & impetu
hostili defendūtur. Ac priorē partē quidē Iurispe-
ritis tractandā relinquimus, de hac autē postrema
nobis instituta est oratio. Habet regnum Poloniæ
multos graues & potētes hostes, quorū conatibus
partim cōsilio, partim vi, & bello obuiā eundū est,
& tanquā in excubijs constitutis, ne imparatos opa-
primant, assidue vos aduigilare oportet. Primū
igitur (prout quidem præsentis temporis rerum
status postulat) potentes barbaræ gentes, cum fœ-
deribus, tum beneficentiā vestra vobis deuincien-
dæ sunt, ne quid hostile machinentur. Ab occis-

A

ij

dua au-

DE BELLO ADVERSVS

dua autem orbis parte populi, vos socios & amicos suos, de communi Repub. Christianorum optimè meritos, haud quaquam bello petitori, existimandi sunt. Restant igitur Septentrionis Reipub. nostræ insensu hostes, in his autè est præcipuus Moschus, cum quo vobis nulla honesta pax, nullæ diuturnæ induciæ, nisi cum summa ignominia nominis vestri, confici possunt. Nam is, nullis iniurijs prouocatus, ante paucos annos, Lithvvaniam bello adortus, trucidatis, & in tristem ac exitialem seruitutem, multis millibus hominũ abductis, Pollosscum ditissimum oppidum, ad Dyvinam fluvium, cum arce simul expugnauit, & totũ illum tractum, ferro & igni crudeliter depopulatus est. Iesericos, & alias arces minores, ac castella, eadem belli rabie evertit. Vt verò alias iniurias, ab hoc hoste vobis illatas, cum Smolescensem, Notogardiensem, & Seueriensem, Ducatus, non sine magno sociorum & Reipub. detrimento, vobis diuersis bellis occupatis ademptos, præteream; nuper etiam Liuones, fidem vestram implorantes, & se suaq; omnia, voluntati & tutelæ vestræ, cum supplici gemitu permittentes, iniusto bello persecutus, munitissimas illorum arces, multitudine tormentorum deiectis muris & propugnaculis, vi cepit, frequentia oppida diripuit, opulentissima emporia

MOSCHOS ORATIO.

poria, & portus celeberrimos ad littus maris Baltici, cum detrimento Reipub. Christianæ, & nominis vestri dedecore, occupavit. Nunc etiam instar torrentis, tanta rabie & cupiditate dominantis sublatu fertur, nullam oportunitatem augendi Imperij intermittit, nullum finem, modumque belli constituit. Iamque ad reliquam Livoniam subigendam, & Lithvvaniam occupandam, avarum & instantem animu adiecit, ut his debellatis mox in vicinam Prusiam, & haud multum moratus, in Poloniam infestos traducat exercitus, qua oppressa, libertate vestra excisa, longè lateque imperium suum sit propagaturus. Hæc illum dies, noctesque voluere, in hanc præcipuè curam & cogitationem intentum esse, certum est. Quapropter summa necessitas, magnitudo imminentis periculi, tum verò officij vestri ratio postulat & urget, ut quamprimum Tyranno isto, orbis terrarum crudelissimo, vires vestras opponatis, & indies crescentem potentiam à Reipub. propulsetis. Est hosti ingens magnitudo animi, summa vigilantia, & celeritas, iisdem propemodum artibus auget imperium, quibus olim Romani sunt vsi: qui si inhumanam crudelitatem deponat, omnibus certè virtutibus, quæ in magno Imperatore requiri possunt præditum illum esse constat. Habet infinitas pecuniarum

DE BELLO ADVERSVS

nartum myriades, ex tot prædis congestas, quæ illi
 indies ex vectigalibus & emporijs diuersorum Ma-
 rium crescunt. Auget subinde exercitum suum ex
 Danis, Noruegijs, Germanis, Lironibus, Suetis
 & Anglis, quibus liberalissimè stipendia persoluit:
 maiorem etiam his licendi facultatem, quam suis,
 vt apud se retineat, & alios inuitet, concedit. Hac
 Principis solerti vigilantia Moscouitarum poten-
 tia ad summum creuit, à qua multarum gentium
 saluti & libertati, inprimis autem vestræ, præsens
 periculum imminet, neq; iam facile frangi posse vi-
 detur, nisi maximis viribus, summo belli apparatu
 & falcitate. Frangetur autem, aut etiam Deo pro
 meliore stante causa evertetur à vobis, si (id quod
 in grauius periculis à bonis ciuibus, & viris stre-
 nuis fieri consuevit) omnes cogitationes, consilia,
 viresq; vestras ad reprimendum illum contuleritis,
 si labores, vigilijs, famem, & cæli Septentrionalis
 inclementiam, more maiorum vestrorum pertule-
 ritis, nec sumptibus peperceritis. Et certè viros
 fortes, non labores, & vigilijs, non opes tantum
 facultatesq; suas, sed sanguinem vitamq; ipsam ad
 tuendam Patriam, libertatemq; communem con-
 seruandam, vltro contulisse videmus, & in histo-
 rijs tam vestris, quam aliarum nobilium gentium
 legimus: idem nunc etiam fieri, supplex carissima
vestra

MOSCHOS ORATIO.

vestra Patria à vobis petit. Quodsi autem adhuc cunctantes & deliberantes bellum longius distuleritis, nec primo statim tempore, celerrimo & à rebus omnibus paratissimo hosti occurrendum esse duxeritis, expendendum est vobis equites, num crescenti, & socordia vestra in summum augetenti illius potentia, cum maxime velitis, resistere possitis, ac cauendum ne repetitus Rēpub. vestrā opprimat interritus. Quodsi autē huic hosti (sed Deus omen auertat) Polonia succumbat, cogitate qualis vita sub eo Tyranno sit futura, si modo hæc vita, & non potius morte acerbior seruitus dicenda sit, vbi leges nullæ, volūtas, & libido barbari Principis pro lege habetur, vbi nihil certi tutoq̃ possides, fundos prædia, facultatesq̃ tuas, tam diu tenes, quoad vis effera te possidere permittit, omnia sæui tyranni libidini subiecta sunt. Quin etiam salutis tuæ nuncq̃ es certus, ad minimam suspicionē, vel forte ab aduersario per inuidiam delatus, nulla data pro se dicendi facultate, nulloq̃ momento temporis ad diluendam calumniam cōcesso, mox crudeli mortis genere necaris, bonisq̃ tuis exueris. Hæc cum passim nota sint, neminem esse puto, qui non hostis istius impetum, iniustamq̃ vim armis reprimendā, bellumq̃ pro salute communi maturādum esse existimet. lam verò illud in deliberationē venit, vtro

B

magis

DE BELLO ADVERSVS

magis modo, generalinè expeditione equestris ordinis, an verò mercenario milite bellum gerendū sit, in qua quidē consultatione, nonnulli sententijs inter se dissident. Sed tamen non est dubium, vnā & eandē esse prudētium Ducum & veteranorū militum sententiā, imprimisq; eorum, qui Regionum Moscouiticarum non sunt ignari, tūm quātā sint hosti vires, quāq; belli gerendi artes, competentum habent. Hī igitur vnīuersas totius Regni Poloniae vires, in remotissimas & asperrimas Septentrionis prouincias tutò deduci posse negant, vbi non cum hoste solū, sed etiam cum niuibus, caliq; intemperie, tum etiam cum stagnantibus paludibus, locisq; desertis ac ipsa fame bellandum esset, ob idq; ingentibus illis copijs, quæ forte moto generali bello, ducenta millia equitum essent numero superaturæ, magis à fame & inclementia calī, quàm ab hoste periculum esset timendum. Documentū est illa clades, qua Turcæ & Tatarī ante paucos annos attriti sunt, qui cum numeroso exercitu in Moscouiæ fines educto, immanē laborē aggressi duo diuersa flumina ex Moscouia, in Pontum Euxinum labentia, magna intercapedine locorum, & montibus fossa diuisis, coniungere conari sunt, hoc initio Moschus aggredi non ausus, sed quod tēpus & ratio obtulit, cōsiliū arripuit, omnia flāmis exurens,

MOSCHOS ORATIO.

rens, parandi comeatus facultatem hosti eripuit, unde ingens victus p̄nuria secuta est, ita vt in illo exercitu Turcico libra panis triginta florenis, aliquando etiam pluris venderetur. Hos itaq̄ fame debilitatos & penè enecatos, Moschus immisso valido exercitu profligauit, & magna ex parte cecidit. Censent igitur ad debellandum Moschum nō tam maximo, sed tamen viris, equis, & armis, ad celeritatem in structissimo exercitu opus esse. Constat autē ad alendum tantum exercitum, qui reprimendæ hostis potentiaē par sit futurus, ingentē pecuniarum vim esse necessariam. Quapropter nō illud tantum tributum inchoato bello, pendit solitum, sed etiam census vestros annuos, à subditis exolui consuetos, si salui esse, hostemq̄ debellare cupitis, in sumptus belli conferatis, necesse est. Non enim alio modo, nisi aut in defessis laboribus vestris, summaq̄ vigilātia, aut certē maximis vestris iacturis, & impensis belli, hostis potentissimus vinci potest. Hic statim nonnulli clamabunt, rem nouam, libertatiq̄ publicæ perniciosam inferri, quiduis potius passuros, quā vt ad tam grauē exactionem se pertrahi sinant. Hi dum nihil de suo in publicum belli vsum conferre volunt, secum diligenter expendant, ne cum censibus, prædia, facultates, & quæcunq̄ alia carissima

B

ñ

lima

DE BELLO ADVERSVS

sima habent, cum libertate simul amittant, & serò
 demum dolere incipiant. huius quidem rei extat
 triste admodum exemplum in Græcia. Nam cùm
 (Turcis Thraciam, & vicina quæq; occupantibus)
 ad Palæologum vltimum Cæsarem Constantinopo-
 litanum subditi illius magnam vim auri & argenti
 cōgestam attulissent, lachrymabili voce dixisse fer-
 tur: olim istud ô ciues conferendum erat, nunc au-
 tem id nimis serò, ob idq; frustra à vobis afferi: si-
 miles casus Poloniæ magnoperè timeo. Nosram
 autem nōnulli in præsentibus periculis, voluntaris
 am militiam suscipere, bellumq; generale moueri
 volent, ne modo quidquam in publicum belli vsum
 conferant. Horum ego sententiam non reprehensio-
 do, imo suo tempore & loco vehemēter laudari,
 cum solis ferè expeditionibus vniuersalibus eque-
 stris ordinis, luxum cum vitijs è Repub. nostra ex-
 tirpari, nec non iuuentutem nobilitatis ad labores
 continentiam, frugalitatem, famem, sitimq; per-
 ferendam, assuefieri, vigilijs, æstu, & frigoribus
 indurari, videam. Hoc tamen tempore, quo de
 bello Moscouitico consultatis admonitos vos esse
 velim, vt rebus diligenter expensis, pronideatis ne
 magna pars nobilitatis præsertim tenuiore fortuna
 vtentes in horridis illis & incultis Septētrionis pro-
 uincijs, suscepto moto illo generali bello, illis de
caulis

MOSCHOS ORATIO.

causis quas supra recensuimus, attrita consumatur,
 & pereat, de quorū numero plurimi publico sum-
 ptu adiuti, præclaram Reipu. operam nauare pos-
 sunt. In aliud igitur tempus, & fortasse in hostem
 alium, sub mitiore cælo, terras cultiores incolen-
 tē, generales illas totius regni vires seruandas esse
 arbitror. Neq̄ ego ignoro veteres illos Lescones,
 Bolellaos, Vyladissaos, & alios fortissimos, & om-
 ni laude dignissimos principes vestros, non nisi ex-
 peditionibus indictis, res præclaras bello gessisse,
 & fines Reipub. nostræ longè lateq̄ protulisse, sed
 alia tum fuit temporum & militaris disciplinæ ratio
 vigilantia, & in perferendis laboribus militiæ, &
 periculis subeundis alacritas, & patientia maior.

Neq̄ tum Regi vestro modum belli legibus præscri-
 psistis, neq̄ facta expeditione belli generali, edu-
 ctōq̄ ingēti exercitū in finibus regni consistendum
 esse existimastis, sed quocunq̄ vindicandæ publi-
 cæ iniuriæ, & dominandi hostis se occasio obtulis-
 set, procul hinc in hostile solum infesta signa ala-
 cerrimis animis intulistis, ciues vestros periclitan-
 tes protexistis, nomē q̄ Polonū, quod ante hæc tē-
 pora formidabile barbaris fuit, clarissimis rebus ge-
 stis illustrastis. Idem nunc etiam legibus de bello
 emendatis, cum laude contra diuersos regni hostes
 Deo duce fieri à vobis poterit. Contra Moschum

Lex Sarmatarū
 virtute indigna
 & nisi abroge-
 tur, ruinā ad-
 ductura.

B ij autem

DE BELLO ADVERSVS

autem hoc nostro rerum statu, mercenario milite
 prorsus est opus. Requirit id partim vastitas, & so-
 litudo Septentrionis, partim quod horrido & geli-
 dissimo brumæ tempore, bellum illic præcipue geri
 oporteat, tum cum paludibus lacubus, stagnis, &
 fluuijs glacie concretis, peruium vbiq; iter equiti pa-
 tet, vnde non tam numerosis quam expeditis, & à
 rebus omnibus instructissimis copijs, ad infringē-
 dam Moscouitarum potentiam esse necessarijs fa-
 cile colligi potest. Illo autē sumptu, de quo supra
 dictum est, in duos vel tres annos, ab vniuersis ordi-
 nibus collato, tantum equestrium, & pedestriū co-
 piarum parari & ali posse, quantum non solum ad
 reprimendas, sed etiam Christo ductore ad euertē-
 das hostiles vires sat sit futurū, præsertim cum mula-
 ti sint, ex nobilibus familijs futuri, qui suis impensis
 Reipub. causa sint militaturi. Idem illi vltro faci-
 ent, qui bona Regalia, seu fisci publici tenent, æquū
 esse iudicantes, vt quantò quisq; lautiores fortunas,
 opesq; in Repub. possidet, tantò is etiam maiores
 sūptus & labores, ad eius defensionē cōferre sit para-
 tus. Sed nō minus adhuc multi obstrepēt, & cōquæ-
 rentur concessio illo inusitato tributo priuatorum,
 imprimisq; Nobilium facultates diminui & exhauri-
 ri, id ego non inficio, quum etiam idem sentio.
 Nam si dimidios, vel si sit opus integros etiam cen-
 sus a

MOSCHOS ORATIO.

sus à colonis & alijs subditis exolui solitos (proven-
tibus agrorum reservatis) in sumptus belli contu-
lerimus, magna sane reditum parte nobilitatis or-
dines priuabuntur. Quid igitur faciendum? ut
cunq; graue id tributum sit, viri certè boni Rem-
publicam periclitantem haud quaquam deserens-
dam esse volent. Et cum equestris ordinis offi-
cium sit, patriam ab externa vi tueri, eiusq; cau-
sa vitam saepe & sanguinem vestrum vltro impen-
distis, multò minus etiam nunc facultates vestras
ad eius defensionem conferre grauabimini? Quin-
imo quantò quisq; est animo excelsiore magisq;
generosæ mentis dotibus à natura instructis pol-
let, tantò maiorem curam & studium in tuendam
Rempublicam impendet. Quapropter non dua-
bium est, plurimos futuros, qui REGEM hunc
magnanimum in salutem Reipub. nostræ à Deo
ordinatum suis impensis sint sequuturi. Alij au-
tem ad lares patrios domi relictì, eadem animi
promptitudine, & alacritate, nihil non de re sua
priuata conferendum, nullam exactionem tam
grauem esse putabunt, quam non ipsi seruandæ
patriæ vltro impendant, etiamsi priuatim parcius
victurandum, & pro veste eleganti & splendida,
viliore, pro aromate autem, allio & capis sit in-
terea vtendum,

Nec verò

DE BELLO ADVERSVS

Nec verò eiusmodi contributiones (vt quidam putant) noui exempli res sunt: Etenim maiores nostros in magnis periculis, non solum plebeios homines & æquestrem ordinem, sed etiam Sacerdotes aurum & argentum templorum, in defensionẽ Reipub. vltro contulisse constat. Quid verò aliud in historijs Romanæ plebis, assiduis exactioibus grauata, quibus onerata succumbebat, frequẽtes quærelæ & secessiones sibi volunt? quæ tamen cum à viris prudẽtibus esset ita placata, vt nihil nõ contulerit, nihil non fecerit Reipub. causa: sequutum est inde, vt in summam amplitudinem Imperium Romanum euectum sit atq; excreuerit. Bohemi fratres vestri ante annos quindecim Regi suo Maximiliano Secundo, tum cum ab Electoribus Imperij Francofurti ad Mœnum Romanorum Rex designandus, & diadema accepturus erat, præter consueta tributa, dimidios census etiam annuos, Reginae quoq; coniugi eius partis relictae census dimidium vltro obtulerunt. Vos autem non ad pompam parum vtilem, sed ad sanctum, inprimisq; necessarium Reipub. vsum, in quo salus & libertas omnium nostrum consistit, conferre quidq; dubitabitis? Et domi ociosi residentes, longè maiores sumptus in luxum, conuiuia, potationes, profundetis, vel vt à nõnullis fit, deserta Reipub. diuitijs cumulandis

MOSCHOS ORATIO

cumulandis incumbetis: Viuente Sigismundo Secundo pacis studiosissimo Principe, vos Reipub. fortem deplorassememini, quod is cōparato exercitu, bellum subinde differret, occasiones rerū gerendarum intermitteret, salubria fortium virorum consilia negligeret. Nunc autem diuina benignitate clades nostras miserante, Regem Stephanū adepti, in quo prater ingens robur animi, insigni modestia temperatum, excellētes virtutes, quæ in maximo & laudatissimo Principe esse debent, egregijs documentis elucet, quibus instructus, non solum iniurias & detrimenta nostra vlturus, auctaq; Reipub. labem ignominia à barbaris illatam, recuperata veteri gentis nostræ gloria, absterfurus, sed etiā diuina fauente clementia, toti afflictæ Christianitati salutem allaturus esse videatur. (Nihil enim moror insana quorundam iudicia, qui ab iniquo liuore inducti excellentem virtutē maculis aspergere conantur, sed ea breui Deo fortunante rebus egregiè gestis clarissima refulgens, omnes in amorem & admirationem sui conuertet) Nunc autem nihil prorsus pro salute & decore Reipub. seriò agitis, generalem expeditionem bellicam iactatis & pollicemini. Ab ea in vasto Septentrione (vt dictum est) parum vsui, omnibus autem regni prouincijs oneri esse posset. Ostenditis etiam amplos

C

reditus

DE BELLO ADVERSVS

reditus Regios ad alendum exercitum, verum nunc ab illis in quos sunt profusi tanta celeritate nec repeti, nec extorqueri possent. Dum itaque presentem Reipub. conditionem, & pericula considero, nonnulla illorum ingenia metuo, quorum dulce libertatis nomen in ore semper insidet, ne Reipublicae cladem, simulque vniuersis nobis seruitutem perpetuam & exitium adducant. Qui quidem intrinsicam libertatem existimant, si quid de re sua priuata, in usum publicum conferant. Quum tamen haec nequaquam eo violatur, sed tum maxime viget conseruaturque, cum in eius defensionem corpora, facultatesque nostras offerimus: Nam quotquot vnquam regna & imperia in terris vidimus, atque in historijs legimus, alterutra harum ratione, scilicet aut indicijs expeditionibus equestri ordinis, aut collatis pecunijs, conducto milite ab externa vi, & quouis impetu hostili, tecta & conseruata fuere. Illam prior certis de causis, praesertim si contra Moschum bellandum sit, omissendam esse ostendimus, hanc vero periclitans Respub. a vobis suppliciter exposcit, cui ut succuratis officij vestri ratio postulat. Neque ego vllum ciuem esse existimo, quem tot iacturae, detrimentaque Reipub. non moueant, quicquid generis nostri homines, in factam seruitutem ignauia nostra abductos esse non deploret. Quid obstat igitur, quominus huic diuturno dolori, carissimaeque matri Reipub. supra

MOSCHOS ORATIO.

pub. supplices manus ad nos tendenti maturam opē
 afferamus. Illud nempē quod dicitur : Dis pares ci-
 tiū animos nullam rationē Reipub. habere posse.
 Vos quoq; tecta intestina odia, discordes in Repu-
 sentētiā, & ocium remorantur, quæ cum exitialia
 mala sint, hortatos, & per salutē patriæ rogatos vos
 esse velim, vt his morbis pro antiqua vestra virtute
 & in tuēda Rep. perpetua cōstantia sanatis, vnā &
 eandē mentē ad cōseruandā patriam adferatis. Et
 quēadmodum in eius salutē corpora, vitāq; vestram
 sapē libenter obtulistis, labores immēsos exhaustis
 pericula adhūstis, ita nūc etiā nullis facultatibus ad
 lendū militē parcendū esse existimabitis. Quod eō
 libētius & alacrius facturi estis, quia in filios & re-
 gni indigenas vestros, qui pro salute cōmuni milita-
 turi sint, impēsas belli conferetis. Quodsi autē vos
 offendunt harpiæ aulicæ (vt quidā dicere solēt) sum-
 ptusq; publici ante hoc tēpus malē collocati, an nō
 id in potestate vestra sitū est, cōstituēdi dispēfatores
 qui nō nisi in vsus belli necessarios pecuniā vestram
 collocēt, cuius rationem vobis sunt reddituri. Tum
 præterea vos illud nō parum mouet & remoratur,
 videlicet bona fiscī publici, seu mensæ Regiæ con-
 tra leges à Regibus dilapidata esse, quorum bono-
 rum reditus si Reip. restituantur, certum est, iustū
 exercitū contra barbaras gentes, & quosuis hostes

C ij ea pe

DE BELLO ADVERSVS

ea pecunia ali & sustentari posse. Qui quidem iustus dolor vester presentis statu Reipub. condonandus, aut certe ad tempus dissimulandus vobis erit, donec commodior facultas lege repetendi maioribus artibus possessa concedatur. Nunc autem praesens Reipub. periculum maturam operam a vobis exposcit. Quod quum sapientissimus Rex videret, bellum iam contra Moschos soli Litvvanici & Livonici possessores constitutum apud animum suum habere dicitur. Iam vero videamus, qui fructus nos inde sequentur, si Regem nostram optimum & fortissimum Principem, & pecunijs & copijs nostris instruxerimus. Primum fruemur domi pace optima, tranquillitate, libertate, nihilque nobis ad bene beateque vivendum deesse poterit, non excruciet nos dolor publicus, non clades, aut illa detrimenta quae quotannis inferuntur, fruemur communitate, cum iniustam vim iustissimo bello persequentes hostem ab exercitibus nostris longe a finibus regni submoueri & vinci, Remque publicam augeri viderimus. O felices sumptus & praecclare a nobis collatos, si haec bona nobis pepererint. Est certe spes optima, iustae causae fortunam non defuturam, si modo luxu hoc cum vitijs, a Reipub. summotis, delicta nostra poenitentia & emendatione vitae expiaverimus, simulque humillime prostrati veniam peccatorum, a miseris

MOSCHOS ORATIO.

à misericorde Deo implorauerimus, labores militares non defugerimus. Non ego antiquis rebus gestis vobis animos adijciam, sed quæ recenti memoria, penes ante oculos nostros gesta sunt, paucis referam. Non ita pridem ultra Dvvinam fluuium ab equitatu Lithvvanico, magnus Mosconitarum exercitus cæsus est, præda ingens recepta, paulò ante illud tempus ad Nevvlum ab exiguis vestris copijs, numerosus exercitus hostilis est attritus. Quin quotiescunq; bello Moschum aggressi estis, semper is campestribus prælijs victus & fugatus fuit. Nihilq; est vnquam de vobis consequutus, nisi quod cum ingenti exercitu & multitudine tormentorum, vobis stertentibus paucos in præsidijs oppressit.

Superiora tempora non repeto, quibus idem contemptissimus Regni Poloniæ hostis fuit. Neq; illud silentio prætereundum est, cum proximis hisce annis Bochdanum Palatinum Valachiæ priuato consilio, duce hoc NICOLAO MILLECIO Palatino Podoliæ, reducere conabamini, vbi exiguæ vestræ copiar, quæ numerum duorum millium equitum non expleuerant, à magna multitudine Valachorum & Turcarum opprimi non poterant, quinimò magna parte exercitus cæsa, victoriam reportarunt.

Quæ deinde Iuonia Palatinus Valachiæ mercenario milite vestro, contra Turcas & Moldanos præ-

C ij clare

DE BELLO ADVERSVS

clare gessit, qui nisi à suis proditus interisset, Imperium Turcarum vehementer attriturus fuisset, horum quia recens est memoria superuacaneum ea fuerit referre. Quæ certè non inanis gloriæ causa commemoro, sed vt intelligatis vobis præcipue successum, aduersus gentes barbaras à Deo immortalì cõcedi. Sed hanc fælicitatem negligitis & fociordia vestra corrumpitis. Quodsi autem post tot Reip. detrimenta excitati, in eam curam & cogitationem incubueritis, consilia, vigilantiam, sumptusq; vestros vnanimi consensu ad debellandum hostem contuleritis, non dubium est fauente Deo, breui Moscovitarum potentiam ruituram. Quin ipsi Moschi qui sunt nobiscum eiusdem linguæ & originis, tum Religione & ritibus ad formam Græcarum Ecclesiarum institutis, cum Ruthenis & Podolijs nostris cõsentiant, inuisam habentes immanem crudelitatem tyranni, si victorem vestrum exercitum intra fines suos conspexerint, vtrò se ei adiungent, ducesq; & adiutores erunt, evertendæ tam seuæ & impotentis dominationis. Quodsi verò fortuna votis respõderit, non est obscurum, quanta potentia, quantaq; opes nobis essent accessuræ, facultas item ingens ad res magnas aduersus gentes barbaras pro salute & libertate, non solùm SArmatix nostræ, sed etiam totius Europæ gerendas. Quæ sit enim vbertas Albæ

MOSCHOS ORATIO.

tas Albæ Ruffiæ latiffimè patentis, quæ frequentia
 fluuioꝝ nauigabiliũ, lacuum, & ad vltimũ hu-
 manum permagna rerum omnium copia, id vo-
 bis eſt notum. Cumq; Imperium Moſchonitarum
 quatuor diuerſa maria attingat, ab ortu enim mare
 Caſpium, ab occaſu Balticum, à meridie Pontũ Eu-
 xinum, ab Aquilone autem Oceanum Septentrio-
 nalem, & mare glaciale habet. Hinc portus & em-
 poria ad littora horum marium, de quibus quanta
 commoda, opes, & peccuniarum reditus Moſchus
 percipiat, id vel ex ſolis Naruicis veſtigialibus æſti-
 mari poteſt, quæ quinquies centena millia argen-
 torum numimũ quos taleros vocant, ſuperare dicũ-
 tur. Quodſi Principem ab humanitate non alienũ
 moderato imperio illas prouincias gubernari con-
 ſingat, qui nauigationes & terreſtrium itinerum tu-
 tos tranſitus eſſet redditurus, nuſq; maior mercato-
 rum frequentia videri poſſit, ex Europa in Aſiam
 ruruſq; ex Aſia in Europam, cũ vario genere mer-
 cium comitantium, hinc opes & permagna ve-
 ſtigalia. Nunc autẽ inhumanum Tyrannum adire
 omnes ferè abhorrent. Parta autẽ Deo propicio
 victoria, & pacato Septentrione haud dubium Eu-
 ropæ populos certatim vobis ſeſe adiungent, voſq;
 duces & protectores aduerſus ceteros barbaros pro
 ſalute Chriſtianitatis exoptabunt & deligent.

Hoc

DE BELLO ADVERSVS

Hoc autem tam sanctum & necessarium pro libertate contra Moschos bellum gestari (si illud à Deo fortunari cupitis) providere, & adniti vos æquum est, vt nullæ sint in exercitu vestro rapinæ, violentiæ, cædes, blasphemiæ, ebrietates, scortationes, perituri, veneficia, templorum spoliationes, nullæ oppressiones virginum, vel matronarum, audiantur, neq; his similia flagitia, quibus DEVS offendi possit. Si quæ autem perpetrata fuerint, ea summus præfectus vobis hortatoribus inhiabit, & capitalibus supplicijs persequetur. Ac vobis quidem exempla continentiæ & fortitudinis, non solum externorum Principum, sed etiam domestica, imprimisq; recens IOANNIS TARNOUÏ & MILCÏ in conspectu semper esse debent, quo duce tanta iusticia & disciplinæ militaris seueritate castra Polonorum instructa fuerunt, vt formam vrbis, optimis legibus fundatæ præ se ferret. Quocirca mirum non est, illum frequenter de barbaris triumphasse, tantamq; fiduciam militi nostro creuisse, vt præserte Tarnouio sese ab vlllo hoste vinci non posse crederent, in acie eques animosus, in victos clemens, & mitis fuit. Nunc quoq; res vestræ, quascunq; bello & pace geretis, reuerentiâ numinis Diuini, & æquitate condiantur oportet, id quod si à vobis fit, non solum Moscovitarum, sed cæterorum etiam barbaroꝝ

MOSCHOS ORATIO.

barbarorum vos victores futuros denuncio. Si autē timore Dei abiecto, in luxum & scelera prouoluamini, ruina & exitium Reipub. vestrae timere necesse est. Propterea vigilandum erit, ut non solum armis, sed nec iusti & honesti studio vinci vos patiamini. Superest enim vobis longē grauior, magisq; metuendus hostis Turca, qui totius penē orientis Africæ item, Et multarum Europæ gentium viribus innixus, excidium toti Christianitati minatur, qui quidem diuturnam pacem vobiscum colit, at non vestro sed suo tantum commodo id facit, illud nempe præcauēs, ne vos quoquo modo irritati vires vestras & cōsilia cum cæteris Principibus Christianis vnanimi consensu contra se iungatis: Nec tamen hostilem in vos animum quoquo modo tegere, aut dissimulare potest, dum Podoliam, Rusiam, Volhiniā Patriæ vestrae provincias per emissarios suos Tartaros, de quibus Genus & originem traxit, frequentibus incursionibus infestat, viresq; vestras quocunq; modo potest labefactare non cessat. Quod autem ipse aperto bello ad hoc tempus vos adortus non est, non illum fœdera vestra, non amicitia continuit, sed seu diuina prouidentia inhibuit interdum voluntatem, aliquando verò facultatem hosti barbaro occupandæ Poloniæ non concedens, siue MAchomethæ vatis sui triste oracu-

D

lum sem-

DE BELLO ADVERSUS

lum semper deterruit, qui gladium illum quo Imperium Turcarum cōcidat, quicq̃ iniurias totq̃ populos à Machometanis deletos sit vlturus à Gente Heneta seu Sclauonica, id est è vobis siue provincijs vestris appariturū prædixit. Qua etiam de causa vos pace & fœdere continens, amicos Imperij esse voluit. Interea tamen proxima & imminens illi cura semper est de reliquis Christianis populis, quibq̃ subactis, vos quoq̃ sponte, non tentata belli fortuna, colla iugo daturus sibi pollicetur. Ac de ruina quidem Turcarum Imperij, præter Machometi, nōnullæ aliæ prædictiones vulgo circumferuntur. Exstat ante paucos annos scriptum quoddam typis excusum, quo prædictum est Venetos de Turcis victoriam reportaturos, cui adiunctū fuit aliud Rufos Turcas bello superaturos & deleturos esse. Prius quidem vaticinium verum esse euentus declarauit, posterius autem à Deo implendum petimus & expectamus. Sed profanis omisiss, expendamus illa quæ sanctus Propheta Ezechiel de Gog & Magog Spiritu diuino afflatus scripsit, quem de lateribus Aquilonis (vt res ipsa declarauit) venturum, & multos populos oppressurum prædixit, nullum est dubium Turcas designari: Posterioribus (inquit Propheta) annis ô Gog venies ad terram reductam gladio, collectâ ex populis multis super montes Israelis, qui longo tempore vastati sunt, cogitabis cogitationem malam, dicesq̃:
Ascendam

MOSCHOS ORATIO.

Ascendam ad terram muris carentem, ingrediar ad quiescentes, qui habitant secure, qui omnes sine muris habitant, non habentes vectem neque portas, qui rei pecuariae, & possessionibus colendis dant operam, quique habitant in umbilico terrae &c. Populus Iudaicus, qui & Israelis nomine est appellatus, multis ante saeculis, iuxta vaticinium Danielis, negato Christo, populus Dei verusque Israel esse desijt, certum est igitur per montes Israelis gentes Christianas nuncupari, quae doctrinam de vero & aeterno Deo, in populo Israelitico per Prophetas ac deinde per Apostolos orbis terrarum patefacto, certa fide incorruptam retinent. Quod autem Gog & Magog multis populis deuictis, ad eam quoque gentem cum magnis exercitibus spoliandam venturum, ibique periturum praedicit, quae sepe direpta fuit, quae muris, vecte, & portis careat, quae rei pecuariae & possessionibus colendis dat operam, etsi sensus mysticus, & reconditus est, tamen his & similibus verbis vates sanctus Prouinciarum Podoliae, Russiae, Lithvaniae, ac penes totius Sarmatiae nostrae multis ante saeculis fortunam, & vitam quam degimus antea quam consuetudinem prauidisse, & tanquam in tabula depictam, & aptissime descripsisse videtur. Non enim certo quodam fato seu ratione detenti muris & propugnaculis, sed virtute militari Patriam vestram antiquitus tuendam, & muniendam esse existimastis. Quod autem sequitur: Vocabo contra te o Gog

D ij gladium

DE BELLO ADVERSVS

gladium in cunctis montibus meis Israel. Significat
haud dubiè multos Christianorum populos ad de-
vinciendos Turcas Deo mouète & impellente ani-
mosè vobis sese adiuncturos. His tantis rebus gerè-
dis bello Moschouitico & Scythico animi exercen-
di, & laboribus militaribus afuescendi, induranda
corpora vobis erunt. Quodsi autem quæ præmia
simul cum immortalì gloria, viris fortibus proposi-
ta sint expenderitis, eiusq; dulcedine adducti, nula
la belli pericula defugienda esse duxeritis, nihil
erit tam validum quod non frangi, nihil
tam arduum atq; difficile, quò non
virtus vestra eniti & pene-
trare possit.

☩

Mense Aprili, ANNO

1577.

P S A L M O. LX.

Da nobis auxilium in tribulatione, quia vana est
salus hominis.

Viriliter agite & confortetur cor vestrum, om-
nes qui speratis in Domino. Psal. 31.

Franciscus Goslauius
de Nadarice.

Exemplar literarum Tartarici CZARY
(vt vulgò appellant) ad Serenissi-
mum Poloniae Regem, ex eorum
lingua in latinam trans-
latum.

CHAM KAZIKIEREY.

Agnorum DOMinorum inter
Christianos, Regi Poloniae & Sue-
ciae, fratri nostro, humiliter fron-
tem inclinamus. Significamus
inprimis, Aaronem Palatinum,
proditorem & perfidum fuisse, qui collecta
VValachorum manu, iunctisq; sibi Hungari-
cis CoZacis, ortis deinde inter ipsos dissidijs,
Vngarici KOZaci in VValachia degentes,
Aaronem in vincula coniectum ad Regem
VViennensem transmiserunt. Successit huic
quidam postea proditor RoZvvan qui eti-
am collectis aliquot militum signis, cepit in-
festare Vicinas ditiones magni TVrcarum
Imperatoris: Quod ubi ei significatum est,
Scripsit ad me Fratrem suum, vt quantò citius

B

VVala-

VValachiam petam, omnes hos perfidos puniam, villas Domusque comburam, & maribus ferro deletis, Vxores liberosque in seruitutem abducam.

Hoc in mandatis habens, ego magni domini magnæ Ordæ, magnus Chamkazykterey, cum fratre meo letikerry, Galga, cæterisque fratribus meis, & Consiliarijs, Ducibus, & Murzis bellicosus & magnanimis, equo meo conscenso, vnâ cum exercitu meo, venimus in VValachiam ad bruti flumen, vbi cum alio flumine Cocora dicto iungitur.

Hic incidimus in fidelem Mtis vestræ Seruitorem, Fratrem nostrum Cancellarium, qui etiam paulô prius, quàm nos, in VValachiam venerat, cum quo post leuem altercationem, vbi lenius agere cepi, significauit mihi, se ideò in VValachia versari, vt ex antiquo Poloniae iure, Palatinum VValachia, restituat, nullo præiudicio facto de pactis & foederibus, quæ cum magno Turcarum Imperatore habetur. Cuperequè se, vt Hieremias, quem iam Palatinum constituerat, ius in eam ditionem obtine-

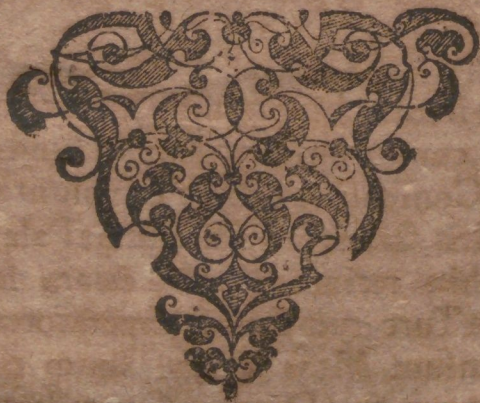
ret,

ret amicitiaque vetus, qualis sub Soltan Soly-
manno, Chamoque Davvletigerdo, fideliter
feruetur.

Quod cum ego pro mea parte me facturum
iurasssem, illeque similiter idem à suis, quos ad
me miserat, iurari fecisset : Decreuimus simul,
vt Kozaci trans Niestrum, homines insolentes
& seditiosi penitùs deleantur & eradicen-
tur, Ne deinceps vlla damna ditionibus mag-
ni Imperatoris inferre possint. Dona præ-
terea, quæ olim iam inde á Solimanno mitti
nobis solita erant, ne amplius detineantur, nul-
laque in posterum damna nostris ditionibus in-
ferantur.

Cùm itaq; nobis promississet Dominus Can-
cellarius, curaturum se, vt Kozaci funditùs dele-
antur : Consensi & ego, vt ex voluntate vestræ
Regiæ Mtis, fratris mei, Hieremias Palatinum
VValachix retineat, quod etiam statim ad
magnum Turcarum scripsi Imperatorem Quod
si consensum Mtas Vestra suum præbuerit
ad ea quæ nos cum Domino Cancellario hic de-
creuimus, tunc mecum, atque vnâ cum fratre
meo,

meo, cæterisque omnibus belli Ducibus & Mur-
zis, æterno tempore amorem fraternum concili-
abitis. Si verò Kozakos non deleueritis, tunc vos
nec iuramento nec pactis satisfacietis. Hæc
mandauimus Legato fratri nostro Gianachme-
tagræ, Mti vestræ exponenda, quem vt Mtas ve-
stra benignè accipere, donaque per eum nobis
transmittere velit, petimus, neque enim iam
alium hoc anno mittemus. Data ad
flumen Prutum. Anno Macho-
metis, Millesimo Quarto.
Mense Octob.

VD16
pV

DE BELLO
ADVERSVS MOSCHOS
AD EQVITES POLONOS
ORATIO.
DCC

Sermone simplici, animo in Rem
publicam optimo

POSNAN
MELchior NERING excudeb
1 5 7 8.

